

מה הקשר בין הגיל לבין מסלול הפנסיה? יישום המודל הצ'יליאני בישראל

לקראת סוף שנת 2008 הודיע הממונה על שוק ההון דאז (ידין ענתבי) כי משרד האוצר הישראלי מתכוון להפעיל מודל חיסכון פנסיוני, המתבסס על המודל הצ'יליאני המפורסם, לפיו ככל שהחוסך מבוגר יותר, כך כספו ינותב לאפיקי השקעה סולידיים יותר. במסגרת המודל, הנחתה הממשלה בצ'ילה את כל היצרנים הפנסיוניים ללא יוצא מן הכלל, לפתח חמישה מסלולים שונים, כל אחד ברמת סיכון שונה, המותאמת לקבוצות גילאים שונות.

המסלולים שהגדירה הממשלה הצ'יליאנית סומנו באותיות A עד E, כאשר האות A מסמלת מסלול אגרסיבי ביותר, עם חשיפה מתבקשת להשקעות מסוכנות ואילו האות E מסמלת את המסלול הסולידי מבין החמישה. עבור כל קבוצת גיל הותאמו המסלולים הרלוונטיים לגביה, כאשר למבטחים ניתנה גמישות מסוימת בבחירת המסלול המתאים עבורם באופן אישי. עם זאת, מעבר לגיל מסוים, לא ניתן עוד לבחור באפשרויות A או B (גברים החל מגיל 56 ונשים החל מגיל 51).

ההיגיון המנחה את המודל

מודל הפנסיה הצ'יליאני מאמץ נקודת מבט לפיה החוסך הממוצע לא מתמצא בתחום ניהול הסיכונים וההשקעות ולפיכך לא מבין לעומק את הסיכונים הנדרשים ממנו לצורך קבלת תשואה בתיק ההשקעות שלו. כמו כן לפי תפיסת העולם שאימץ המודל, שינויים במאפיינים הבסיסיים של החוסך, בדגש על העלייה בגיל והקרבה למועד הפרישה לגמלאות, דורשים להתאים את התכנית לרמת סיכון נמוכה יותר.

מאחר והחוסך הממוצע ככל הנראה לא ישכיל לדאוג לשינויים הרלוונטיים בהתאם לגילו, נדרשת התערבות חיצונית בנעשה במערכת הפנסיונית. כלל האצבע המנחה את המודל הוא כזה: בגילאים צעירים יש לתת עדיפות להשקעה במסלולים בסיכון גבוה, כיוון שבטווח הארוך הסיכויים לקבלת תשואה גבוהה הולכים ועולים כשמנגד, ככל שגיל הפרישה קרב והולך, המסלולים המתאימים הם דווקא הסולידיים יותר. באופן כזה ניתן להבטיח שחסכונות שנצברו במשך שנות עבודה רבה לא יימצאו בסכנה מהותית מדי.

יתרונות המודל הצ'יליאני

בתוך חמש שנים מיום יישום המודל בצ'ילה, נמצא כי חלה עלייה דרמטית במידת המעורבות של הציבור הצ'יליאני בחיסכון הפנסיוני שלו: שלושים וחמישה אחוז מכלל החוסכים בחרו מסלול חיסכון מיוזמתם האישית (עלייה של 120%). כמו כן חלה עלייה חדה במספר המבטחים הצעירים שבחרו במסלול A, ככל הנראה על רקע המציאות הפיננסית המורכבת בשוק ההון הצ'יליאני בשנות השמונים, בהן יושם לראשונה המודל במדינה. כך שהיתרון הוא בהגדלת מעורבות הציבור בחיסכון הפנסיוני וניהולו.

בנוסף לכך, המודל מגן על חוסכים מבוגרים מפני חשיפה גבוהה מדי לתנודתיות בשוק ההון ולפיכך אין זה פלא שההתעניינות בו החלה להתעורר במדינות רבות ברחבי העולם ולא רק בישראל, על רקע המשבר העולמי של 2008, שגרם למחיקת תשואות שנצברו במשך שנים בחסכונות פנסיוניים של עובדים מבוגרים יחסית, שהיו סמוך מאוד למועד הפרישה.

בפשטות, המודל מאפשר פוטנציאלי להגדיל את תשואת הפנסיה, בכך שבשנים הראשונות הכספים מושקעים באפיקים מסוכנים אך בעלי סיכוי לרווח משמעותי, ואילו לקראת גיל הפרישה הסיכון הולך ויורד עד לרמה המינימאלית ביותר בסמוך אל גיל הפרישה ואחרי.

תלאות המודל הצ'יליאני בארץ הקודש

אמנם היוזמה העיקרית להכנסת שינויים אלו במודל הפנסיה בישראל עלו כבר ב-2008, אך רק בשנת 2010 פורסמו מספר טיוטות תקנות על ידי משרד האוצר בנושא. בשנה זו נחשף הציבור להתאמות שבוצעו במודל הצ'יליאני כך שיתאים לציבור הישראלי, כשבין היתר זכינו להכיר את שמו העדכני של המודל: "המודל החכם" (ראשי התיבות של "חסכון כספי מותאם").

מאחר והתקנות לא הובאו לאישור ועדת הכספים בכנסת והיישום נדחה שוב ושוב, היה זה רק בשנת 2012 עת הציגו הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון (עודד שריג), סגן שר האוצר (הרב יצחק כהן) ושר האוצר (יובל שטייניץ) דאז, את הנוסח הסופי של המודל. לקראת סוף שנת 2014, הוצגה על ידי משרד האוצר

הטיוטה העדכנית של החוזר העוסק במודל ואילו בחודש פברואר השנה (2015) פורסמה בשעה טובה
ההנחיה של משרד האוצר, המחייבת להתחיל לממש את המודל החל מחודש ינואר, 2016.
בקיצור ולעניין, יש למה לצפות...